

۲۰۵۶۱۳۹

حقوق بین الملل حیوانات و حیات وحش

تألیف:

دکتر ادريس ساعد وکیل

عضو هیات علمی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

مجمع علمی و فرهنگی مجد

سرشناسه	: وکیل، امیرساعتد،
عنوان و نام پدیدآور	: حقوق بین الملل حیوانات و حیات وحش / تألیف امیرساعتد وکیل.
مشخصات نشر	: تهران: مجد، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۲۶۵ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۵-۱۸۹-۵
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: حقوق حیوان ها
موضوع	: Animal rights
موضوع	: حمایت حیوان ها -- قوانین و مقررات
موضوع	: Animal welfare -- Law and legislation
موضوع	: حقوق بین الملل محیط زیست
موضوع	: law, International Environmental
موضوع	: حیات وحش -- حفاظت (حقوق بین المللی)
موضوع	: (Wildlife conservation (International law
رده بندی کنگره	: HV ۴۷۰۸
رده بندی یس	: ۶۳۶/۰۸۳۲
ماره کتبی ملی	: ۵۸۴۳۳۳۱

هرگونه تکثیر کتب یا قلمی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده یا ناشر، خلاف قانون، شرع و اخلاق است.
موارد عطف را به دفتر مرکزی «مجد» گزارش فرماید.

حقوق بین الملل حیوانات و حیات وحش

- تألیف: دکتر امیرساعتد وکیل

انتشارات مجد

چاپ اول: ۱۳۹۸ تعداد: ۵۰۰ نسخه

حق چاپ محفوظ و مشخص «مجد» است.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۵-۱۸۹-۵

SBN: 978 - 622- 225- 189- 5

دفتر مرکزی مجد:

تهران، میدان انقلاب، تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای خاندان مری، پلاک ۵۷

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۱۲۰۷۸ - ۶۶۴۳۸۶ - ۶۶۴۰۹۴۲۲

فروشگاه: تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای ژاندارم مری، پلاک ۵۹

تلفن: ۶۶۴۸۶۸۷۴ - ۶۶۴۰۹۴۲۲

www.majdlaw.com

E- mail: info@majdlaw.com

کانال رسمی انتشارات مجد در تلگرام: @majdlaw

فهرست مطالب

۱۱	سخن آغازین
۱۳	بخش اول: حقوق بین الملل حیوانات
۱۳	گفتار اول: مقدمه
۱۵	گفتار دوم: ریشه‌های تاریخی گفتمان معاصر درباره حیوانات
۱۸	بند اول: استفاده‌های انسان از حیوان در قرن هفدهم
۱۸	بند دوم: تفاوت حیوانات با انسان‌ها
۱۹	گفتار سوم: مفهوم حیوان
۲۱	گفتار چهارم: طبقه بندی حیوانات
۲۲	بند اول: حیوانات هوشیار و خانگی
۲۴	بند دوم: حیوانات وحشی و نامتعارف
۲۵	الف- عوامل دسته بندی یک حیوان بعنوان حیوان وحشی یا نامتعارف
۲۶	ب- آثار طبقه بندی بعنوان یک حیوان وحشی
۲۸	بند سوم: حیوانات کشتارگاهی یا -انگ شده
۲۹	گفتار پنجم: حیوان بعنوان محصول
۳۰	گفتار ششم: مردم و حیوانات: جهان واحد و آمده مشترک
۳۰	بند اول: شناسایی ذینفعان مستقیم یا غیرمستقیم و ارتباط با حیوانات
۳۲	بند دوم: ارزش وضع قوانین قدیمی
۳۳	بند سوم: ارزیابی بجای واکنش احساسی
۳۳	الف- حاکمیت قانون؛ یک میدان بازی هموار و برابر
۳۵	ب- هدفگرایی و عملگرایی
۳۶	ج- اندیشه انتقادی
۳۸	گفتار هفتم: مذهب و مبانی حقوق رفاه حیوانی
۴۰	بند اول: مذهب: اولین مجوز استفاده انسان از حیوان
۴۱	بند دوم: اعتراض به دکترین‌های متقدم الهیات
۴۳	گفتار هشتم: فلسفه در حقوق و رفاه حیوانات
۴۵	بند اول: فلسفه اخلاق
۴۸	الف- هدایت تعارض بین اخلاق، علم و قانون
۴۸	ب- تمیز حقوق اخلاقی از حقوق و تعهدات حقوقی
۴۹	بند دوم: ارزش ذاتی
۵۰	بند سوم: فایده گرایی

- ۵۲ بند چهارم: حقوق و علم
- ۵۳ الف - ورود علم
- ۵۵ ب - انتظار قانون از علم
- ۵۶ بند پنجم: حقوق موضوعه
- ۵۷ بند ششم: حقوق طبیعی
- ۵۷ بند هفتم: نقش دولت
- ۶۰ گفتار نهم: حقوق حیوانات از منظر بین المللی
- ۶۱ بند اول: حقوق حیوانات تطبیقی
- ۶۲ بند دوم: حقوق حیوانات در چین
- ۶۴ بند سوم: حقوق حیوانات در اتحادیه اروپایی
- ۶۸ بند چهارم: توافقات بین المللی مؤثر بر حیوانات
- ۶۹ الف - کره جنوبی: تجارت بین المللی گونه های در معرض خطر
- ۷۳ ب - کمیسیون بین المللی صید نهنگ
- ۷۹ ج - سازمان بین المللی تجارت و موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت
- ۸۱ د - ممنوعیت محصولات ماهی تون بعنوان عامل مرگ دلفین ها
- ۸۲ ه - ممنوعیت تله های پای
- ۸۳ و - ممنوعیت محصولات فوک در ای
- ۸۳ ز - برجسب کشور مبدأ بر گوشت
- ۸۴ ح - آثار احتمالی آتی بر قواعد سازمان تجارت
- ۸۵ بند پنجم: اقناع کنندگی حقوق بین الملل
- ۸۵ الف - تعریف حقوق بین الملل
- ۸۸ ب - رفاه حیوانی در سیاق حقوق بین الملل
- ۸۹ گفتار دهم: آثار اقتصادی، محیط زیستی و اجتماعی حقوق حیوانات
- ۹۰ بند اول: آثار اجتماعی: مشاهده حیوانات در تصویر بزرگ مسایل و تعاملات اجتماعی
- ۹۱ بند دوم: آثار اقتصادی: رفاه حیوانی، بلیط ورود به بازار تجارت بین الملل
- بند سوم: امنیت زیستی، تنوع زیستی، کنترل بیماری ها و فناوری های در حال پیشرفت
- ۹۳ بند چهارم: آثار محیط زیستی: محیط زیست یک دینفع خاموش
- ۹۶ گفتار یازدهم: حاکمیت بر رفاه حیوانات
- ۹۷ بند اول: مفهوم حاکمیت و حکام
- ۹۸ بند دوم: حاکمیت بین المللی: عموم مردم
- ۹۹ بند سوم: حاکمیت بین المللی: سازمان های بین المللی

۱۰۰.....	الف- سازمان جهانی تجارت
۱۰۱.....	ب- سازمان بهداشت حیوانات
۱۰۲.....	ج- سازمان توسعه و همکاری اقتصادی
۱۰۳.....	د- سازمان غذا و کشاورزی سازمان ملل متحد
۱۰۳.....	ه- اتحادیه اروپایی
۱۰۴.....	بند چهارم: حاکمیت بین‌المللی: صنعت
۱۰۵.....	بند پنجم: حاکمیت بین‌المللی: سازمان‌های مردم نهاد
۱۰۵.....	الف- سازمان‌های مردم نهاد رقیب و همکار
۱۰۶.....	ب- اناسای سازمان‌های مردم نهاد در زمینه رفاه حیوانات
۱۰۸.....	گفتار برزده: جمع بندی
۱۱۱.....	بخش دوم: حقوق بین‌الملل حیات وحش
۱۱۱.....	گفتار اول: مفاهیم و کلیات
۱۱۱.....	بند اول: مفهوم حیات وحش
۱۱۷.....	بند دوم: مفهوم تنوع زیستی
۱۱۸.....	بند سوم: تنوع ژنتیک
۱۱۹.....	الف- تنوع گونه‌ها
۱۲۱.....	ب- تنوع اکوسیستم
۱۲۳.....	گفتار دوم: خسارت به حیات وحش و تنوع زیستی
۱۲۶.....	بند اول: بهره برداری افراطی از گونه‌های گیاهی جانوری
۱۲۷.....	بند دوم: آلودگی خاک، آب و جو
۱۲۸.....	بند سوم: تغییرات آب و هوایی جهانی
۱۲۸.....	بند چهارم: جنگلداری و کشاورزی صنعتی
۱۳۰.....	گفتار سوم: ارزش حیات وحش
۱۳۰.....	بند اول: ارزش‌های ابزاری حیات وحش
۱۳۲.....	الف- ارزش تنوع زیستی
۱۳۵.....	ب- جاذبه‌های حیات وحش
۱۳۸.....	بند دوم: ارزش‌های ذاتی حیات وحش
۱۴۱.....	الف- دفاع از حقوق حیوانات
۱۴۴.....	ب- مفهوم جامعه
۱۴۶.....	گفتار چهارم: منابع حقوق بین‌الملل حیات وحش
۱۴۶.....	بند اول: معاهدات
۱۴۶.....	الف- تعریف یک معاهده

- ب- فرایند انعقاد معاهده ۱۴۸
- ج- رضایت محدود و حق شرط ۱۵۴
- د- لازم الاجرا شدن ۱۵۵
- ه- کناره گیری یا خروج ۱۵۵
- و- روزآمد نگاه داشتن معاهدات ۱۵۶
- ز- تفسیر یک معاهده ۱۵۷
- بند دوم: عرف ۱۵۸
- الف- اثبات عرف ۱۶۰
- ب- معترض لجوج ۱۶۱
- ج- معاهدات قانون ساز و عرف ۱۶۲
- د- سوم: هنجارهای لازم الرعایه حقوق بین الملل (قواعد آمره) ۱۶۳
- بند چهارم: نعم ذات عام الشمول ۱۶۳
- بند پنجم: اصل کلی حقوق ۱۶۴
- گفتار پنجم: بازگشت حقوق بین الملل حیات وحش ۱۶۷
- بند اول: دولت ها ۱۶۷
- بند دوم: دبیرخانه های کنوانسیون ها و اسناد مؤسس سازمان های بین المللی ۱۶۷
- بند سوم: نهادها و کمیته های تخصصی ۱۷۰
- بند چهارم: سازمان های غیردولتی ۱۷۲
- گفتار ششم: اصول و مبانی حقوق بین الملل حیات وحش ۱۷۸
- بند اول: حاکمیت دایمی بر منابع طبیعی ۱۷۸
- بند دوم: میراث مشترک نوع بشر ۱۸۱
- بند سوم: نگرانی مشترک نوع بشر ۱۸۴
- بند چهارم: انصاف درون و میان نسلی ۱۸۶
- بند پنجم: اصل احتیاط ۱۸۸
- گفتار هفتم: نسل اول معاهدات حیات وحش: ۱۹۱
- فوک های دریایی خردار و خرس های قطبی ۱۹۱
- بند اول: موافقتنامه فوک دریایی خردار اقیانوس آرام شمالی مورخ ۱۹۵۷ ۱۹۲
- بند دوم: موافقتنامه حفاظت از خرس های قطبی ۱۹۶
- بند سوم: مقررات بین المللی در زمینه صید نهنگ ۲۰۰
- الف- تاریخچه ۲۰۰
- ب- چارچوب مقرراتی فعلی: کنوانسیون بین المللی تنظیم صید نهنگ ۲۰۰
- ج- برنامه و ممنوعیت موقتی صید تجاری نهنگ ۲۰۳
- د- ارزیابی ممنوعیت موقتی ۲۰۴

۲۰۵.....	ه- سه راه برای صید نهنگ
۲۱۲.....	و- پناهگاه‌ها
۲۱۳.....	ز- موضوع و هدف کنوانسیون
۲۱۶.....	ح- قلمرو کنوانسیون
	بند چهارم: کنوانسیون تجارت بین‌المللی گونه‌های حیوانی وحشی و گیاهی خودرو
۲۲۰.....	در معرض خطر
۲۲۸.....	الف- اسرار کثیف تجارت غیرقانونی عاج در ژاپن
	ب- فیل آفریقا و قابلیت اجرای کنوانسیون تجارت بین‌المللی گونه‌های در
۲۳۱.....	معرض خطر
۲۳۲.....	ج- فرژ و نجاتی به نام فناوری؟!
۲۳۴.....	بند پنجم: کنوانسیون حفاظت از گونه‌های مهاجر حیوانات وحشی
۲۳۹.....	الف- مفهوم گونه‌های مهاجر در کنوانسیون گونه‌های مهاجر
۲۴۲.....	ب- تحلیل کنوانسیون گونه‌های مهاجر
۲۴۹.....	فهرست منابع

سخن آغازین

دانشکده حقوق دانشگاه لوئیس و کلارک واقع در ایالت اورگان ایالات متحده، یکی از معتبرترین برنامه‌های کارشناسی ارشد و دکترای حقوق محیط زیست در سراسر کشور آمریکا را ارائه می‌دهد که سطح گسترده‌ای از فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی خود را به حوزه‌های مختلف حقوق محیط زیست داخلی و بین‌المللی اختصاص داده است.

در سال ۲۰۱۸، که به عنوان استاد مدعو به این دانشکده دعوت شدم متوجه شدم که اخیراً این دانشکده، اقدام به راه‌اندازی دوره کارشناسی ارشد حقوق حیوانات نموده است که در نوع خود در جهان بی‌همانس‌ترین و به عنوان اولین نهاد رسمی دانشگاهی شناخته می‌شود که رشته تحصیلی رسمی در این زمینه را ارائه می‌دهد و در کنار فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی، فعالیت‌های کلیدی برای آزرش عملی دعاوی مرتبط با حوزه حقوق حیوانات، یکی از محورهای اصلی این دوره کارشناسی ارشد را به خود اختصاص می‌دهد و حتی پژوهشگرانی از سراسر دنیا برای تکمیل رساله‌های دکترای خود در این دانشکده، دوره‌های تکمیلی مطالعاتی خود را سپری می‌کنند.

به زبان ساده، پایه ریزی این رشته از زبان خود دانشگاه‌ها، ریشه در این واقعیت دارد که حیوانات به عنوان یک عنصر مهم اکوسیستم و محیط زیست شناخته می‌شوند و در واقع، جزء جدایی‌ناپذیر هر جنبه امنیت انسانی شناخته می‌شوند اعم از آنکه برای گونه خاصی، اهمیت ذاتی مشخصی قایل باشیم یا نقش اجتماعات حیوانی در یک منطقه واجد آثار مثبتی باشد و یا به ارزشی که حیوانات برای محیط زیست و اقتصاد جهانی به ارمغان می‌آورند، تأکید کنیم.

این حوزه، اخیراً در گوشه گوشه دنیا مورد توجه زیادی قرار گرفته است و زمینه ساز تحول در خیلی از زمینه‌های حقوقی مانند حقوق مسئولیت مدنی، حقوق کیفری، ارث و وصایا و حقوق مالکیت شده است. برخلاف تصور بسیاری از ما، حقوق حیوانات، یکی از شاخه‌های حقوقی بسیار جوان و نوپایی است که فلسفه حقوق، نظریه‌های حقوقی بنیادین و رویه قضایی بویژه کشورهای کامان لا را به کاوش و بازنگری اساسی دعوت می‌کند.

آشنایی اندک اینجانب در طول مدتی که در آن دانشگاه حضور داشتم، شرکت در دوره‌های آموزشی آن و متعاقباً مطالعه منابع مربوطه، من را بر این داشت تا این کتاب را به عنوان یک گام نخستین در معرفی مفاهیم اساسی، قلمرو رشته، آثار مختلف آن بر سایر حوزه‌های حقوق و علوم اجتماعی و ارتباطی که با حقوق بین‌الملل بطور معین وجود دارد به دستداران حوزه حقوق حیوانات، شاخه‌های حقوق بین‌الملل و علاقمندان به عرصه‌های جدید حقوقی معرفی و تقدیم نمایم.

در سطر به سطر و لحظه به لحظه ای که در حال مطالعه و یادگیری حقوق حیوانات در معنای اعم خود بودم با این حقیقت روبرو شدم که این رشته، سئوالات بنیادینی را درباره اهمیت حق و نفع از نظر حقوقی مطرح می‌کند و سهم بسزایی در برقراری توازن قدرت در جامعه دارد. به تعبیر روشن‌تر، سیر تحول حقوق حیوانات و مسیری که در راه توسعه آن، در حال ادامه است، برای من دو پیام بلند و صریح را بدنال داشته است. اول اینکه در سیل، ادبیات و تاریخچه ای متفاوت، اما کاملاً همسو و دارای ویژگی‌هایی مشترک، نگرش حاکمیت‌ها در مواجهه با پدیده بین‌المللی شدن حقوق حیوانات بطور کلی، با رویکرد دولت‌ها نسبت به پدیده بین‌المللی شدن حقوق بشر بی شباهت نیست و مقاومت‌هایی که دولت‌ها در مقابل حرکات بازیگران غیردولتی، سازمان‌های بین‌المللی، اقدامات دوجانبه و چندجانبه، ابراز می‌کنند، آبی که پیشگام در عرصه استانداردسازی‌های بین‌المللی حقوق حیوانات هستند و اعمال قواعد موجود از سوی نهادهای قضایی بین‌المللی از خود نشان می‌دهند، با جنبش‌های آزادیخواهی و رشد حقوق بشر سنخیت‌های زیادی دارد. دوم اینکه بنظر من می‌رسد تحولاتی که در عرصه حقوق حیوانات رخ داده و در حال توسعه است، مبنای جدیدی برای طرح نظریه‌های بنیادین در حقوق بشر است و به عبارت دیگر، حقوق حیوانات هم یک جلوه از حقوق بشری است و هم ابزار تقویت حقوق بشری است.

امیدوارم دانشجویان، اساتید و محققین ارجمند با غور و تعمق بیشتر در این عرصه، ادبیاتی جامع‌تر و غنی‌تر در سال‌های آینده ارایه نمایند و این کتاب صرفاً سیاه مشقی است که قصد دارد معرفی و مقدمه ای برای این حوزه در ادبیات حقوقی فارسی باشد.

با سپاس از ریاست محترم انتشارات مجد در مساعدت برای نشر این کتاب و امید به مفید واقع شدن این اثر.

امیرساعد وکیل - پاییز ۱۳۹۸